

DE LA SEPARACIÓ A LA CONJUNCIÓ LINGÜÍSTICA
A L'ENSENYAMENT: EL TÍTOL II DE LA LLEI 7/1983,
DE 18 D'ABRIL

per Antoni MILIAN I MASSANA

Professor de Dret Administratiu de la Facultat de Dret
de la Universitat Autònoma de Barcelona

3

I. *La normativa lingüística anterior a la Llei 7/1983, de 18 d'abril, a l'ensenyament: l'aplicació, de facto, de criteris separadors*

«Finalment, indicarem, com a reflexió de tot el que hem dit anteriorment, que l'avaluació efectuada per nosaltres palesa que els castellanoparlants són lluny d'assolir un domini del català més o menys equiparable al que del castellà tenen els escolars catalanoparlants i que difícilment ho aconseguiran, en les actuals condicions, al final de l'escolaritat bàsica.» Heus ací la conclusió general més remarcable que es conté a *l'Estudi sobre el coneixement del català i del castellà dels alumnes de quart curs d'EGB a Catalunya (1981-1982)*¹ que avalua el coneixement adquirit, tant pel que fa al català com al castellà, pels alumnes d'EGB transcorreguts quatre anys des que es va incorporar la llengua catalana al sistema d'ensenyament a Catalunya, amb el Reial Decret 2092/1978, de 23 de juny. Aquests resultats, poc encoratjadors respecte de la llengua catalana, no podien ser altrament, atès que el mencionat Reial Decret, com les disposicions que el desenvolupen o el succeeixen,² es limitava pràcticament a incorporar la llengua catalana com a assig-

1. *Quatre anys de català a l'Escola*, treball col·lectiu elaborat pel Servei d'Ensenyament del Català de la Generalitat de Catalunya, Generalitat de Catalunya, Departament d'Ensenyament, Barcelona, 1983, p. 133.

2. Ordres de 14 de setembre de 1978, de desenvolupament del Reial Decret 2092/1978, de 23 de juny; de 20 de setembre de 1979, per la qual es prorroga l'anterior; de 12 de febrer de 1980, per la qual s'aclareix un dels apartats de l'Ordre de 14 de setembre; i Decret de la Generalitat de Catalunya 142/1980, de 8 d'agost, de regulació de la incorporació de la llengua catalana a l'Educació Preescolar, Educació General Bàsica, Batxillerat i Formació Professional; Ordre de 10 de setembre de 1980, que desenvolupa el Decret 142/1980 de la Generalitat de Catalunya, de 8 d'agost; i Decret 153/1980, de

natura, mentre que la possibilitat d'usar-la com a vehicle de transmissió de continguts d'altres assignatures —única manera d'aconseguir un domini acceptable de la llengua catalana— la feia dependre d'una autorització prèvia, mecanisme sempre carregós i mancat d'incentiu.³ Aquesta fase —que podria pensar-se que era inevitable per la manca de professors capacitats per a ensenyar-lo o per a impartir llurs classes en català, en el moment d'introduir-lo,⁴ a la vegada que l'ensenyament *en* llengua catalana només podia fer-se sense crebant «el fundamental dret a la educació» quan els alumnes en tinguessin un coneixement previ,⁵ cosa que és, precisament, allò que havia de permetre la introducció generalitzada de la llengua catalana com a assignatura— necessitava, lògicament, un desenvolupament posterior si allò que realment volia assolir-se era, pel cap baix, una veritable equiparació del català al castellà.

12 de setembre, de regulació de la incorporació de la llengua catalana al Curs d'Orientació Universitària.

Són especialment ressenyables els Decrets 142/1980, de 8 d'agost, i 153/1980 de 12 de setembre, no per llur contingut —el primer presenta poques innovacions respecte a la legislació estatal precedent (la més important, a més de l'extensió de la llengua catalana a tots els graus de la Formació Professional, és l'assumpció pel Departament d'Ensenyament, i per la Comissió creada al seu si, de les funcions que corresponien a la Comissió mixta *Ministerio de Educación y Ciencia*-Generalitat de Catalunya, òrgan, aquest, estatal que desapareix) i el segon es limita a incorporar la llengua catalana al COU—, sinó pel fet que comporten l'exercici per la Generalitat de competències assumides en virtut de l'art. 15 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, malgrat no haver-se produït el traspàs dels serveis corresponents. La possibilitat d'aquesta pràctica fou sòlidament argumentada per Javier SALAS: *Els poders normatius de la Generalitat de Catalunya*, a «Taula de Canvi», extra, núm. 2, Barcelona, 1980, ps. 132-136 (en versió castellana a la «Revista de Estudios de la Vida Local», núm. 205, 1980).

Un breu comentari al Reial Decret 2092/1978, de 23 de juny, podeu consultar-lo a: Maria Eugènia CUENCA: *Restabliment de la llengua i cultura catalanes al sistema d'ensenyament a Catalunya*, «Administració Pública», núm. 2, 1978, ps. 193 i ss.

3. Els requisits per sol·licitar autorització per a desenvolupar programes en llengua catalana són recollits a l'art. 6.2 de l'Ordre de 14 de setembre de 1978, i, posteriorment, sense cap modificació, a l'art. 5.3 de l'Ordre de 10 de setembre de 1980.

4. L'esmentada manca es fa expressiva, per a l'educació Pre-escolar i per a l'EGB, a l'art. 8.1 lletres D) i E) de l'Ordre de 14 de setembre de 1978, en admetre que puguin impartir l'ensenyament de la llengua catalana aquells qui posseeixen determinats diplomes o certificats, o que superin determinades proves, malgrat no posseir la titulació que legalment es requereix per impartir l'ensenyament en aquells nivells.

Les dades estadístiques de l'època ja havien alertat de la manca de coneixement de la llengua catalana per part dels mestres a Catalunya. Així, per als mestres de l'Escola pública (aleshores estatal) a Catalunya, el curs 1974-75: no l'entén: 15,0 %; l'entén, però no el parla: 40,4 %; el parla, però no l'escriu: 19,9 %; i el parla i l'escriu: 24,7 %. J. M. MASJUAN, E. PINILLA DE LAS HERAS, J. VIVES: *L'Educació General Bàsica a Catalunya. Dades essencials per a una política educativa*, Barcelona (Publicacions de la Fundació Jaume Bofill, Ed. Blume), 1979, p. 203, taula XII.12.

5. Com posa de manifest la sentència del Tribunal Suprem de 21 d'abril de 1980.

Aquest desenvolupament posterior, tendent ara a potenciar i a facilitar la vehiculació de les diverses matèries en llengua catalana, el trobem en el Decret 270/1982, de 5 d'agost sobre la normalització de l'ús de les dues llengües oficials al sistema d'Ensenyament de Catalunya, i les disposicions que el despleguen.⁶ La novetat que aporten les noves disposicions no consisteix només en la supressió de l'autorització prèvia per a professar assignatures en llengua catalana (art. 6 de la Resolució), la qual cosa ha de redundar en l'augment de classes impartides en llengua catalana, sinó també, i sobretot, en el fet que es disposa, com a règim ordinari, la utilització de la llengua catalana (també de la llengua castellana) com a llengua vehicular d'una o més matèries d'aprenentatge —a més a més de les classes de llengua i literatura que han de fer-se obligatòriament en la llengua corresponent (art. 1.2 del Decret)— a cada curs de nivell no universitari (art. 2.1 del Decret, i art. 1 de l'Ordre). Tanmateix l'art. 3 del Decret permet que els centres que vulguin utilitzar una única llengua vehicular de docència en totes les matèries, llevat de la llengua i literatura, que forçosament ha de fer-se en la llengua corresponent, puguin quedar eximits del règim ordinari contingut a l'article 2.1 del mateix Decret.⁷

Amb el Decret 270/1982, de 5 d'agost, i normes subsegüents, es posa un cert fre a la separació lingüística dels infants a què tendien les disposicions anteriors,⁸ a la vegada que es posen les primeres bases per a bastir una política lingüístico-educativa de conjunció lingüística que fa necessària, lluny del criteri d'elecció pels pares de la llengua d'ensenyament de llurs fills (que duu indefectiblement a la separació lingüística),⁹ la intervenció dels poders pú-

6. Es tracta de l'Ordre de 25 d'agost de 1982, i de la Resolució de 2 de novembre, per la qual es desplega l'Ordre esmentada per als centres docents d'ensenyament Pre-escolar i EGB.

7. L'exempció s'adopta «per acord majoritari del Consell de Direcció o del Consell del Centre atenent l'opció dels pares dels alumnes, la situació socio-lingüística dels alumnes i la disponibilitat del professorat per professar l'ensenyament en la llengua escollida per a totes les matèries» (art. 5.1 de l'Ordre). La voluntat dels pares seria decisiva perquè el centre pogués eximir-se del règim ordinari, segons que sembla desprendre's de la lletra a) del núm. 2 de l'art. 5 de l'Ordre, en establir que l'Acta de la Sessió del Consell de Direcció o del Consell del Centre ha d'anar acompanyada amb «l'informe favorable de les associacions de pares d'alumnes o, si s'escau, dels pares dels alumnes».

8. La intervenció necessària dels pares per a poder sol·licitar l'ensenyament en català d'una o diverses àrees o de totes (art. 5.3 a), de l'Ordre de 10 de setembre de 1980), acompanyada del fet, d'altra banda necessari, que només poguessin concursar per a l'adjudicació provisional de destinació a places de Pre-escolar i Educació General Bàsica d'escoles autoritzades per professar l'ensenyament de la llengua catalana (vegeu l'art. 1, apartats 1.1 i 4.2 de l'Ordre de 23 d'abril de 1981), afavoria, sens dubte, la doble xarxa escolar en el sector de l'ensenyament públic. El Decret 270/1982, de tota manera, només representa, en ser possible la no assumptió del règim ordinari, un cert fre a la tendència separadora.

9. El criteri d'elecció dels pares volia ser generalitzat a totes les Comunitats Autònomes a través del projecte de Llei pel qual s'estableixen els principis per a harmonitzar les disposicions normatives de les Comunitats Autònomes sobre determinades matèries («Boletín Oficial de las Cortes Generales», Congreso de los Diputados, I Legislatura,

blics per a fixar àrees o assignatures que han de vehicular-se, per a tots els alumnes, en determinada llengua.¹⁰

Sèrie A, 12 de maig de 1981, núm. 195-I). L'art 4 del projecte garantia als pares dels alumnes, i en el seu cas als alumnes, «el derecho a elegir la lengua en que deseen que se imparta la enseñanza». Una crítica a aquesta disposició, sortosament decaiguda, podeu trobar-la a Antoni MILIAN MASSANA: *Aproximació al règim jurídic previst per a la llengua catalana a l'Estatut d'Autonomia de Catalunya*, «Administració Pública», núm. 4, 1981, p. 226.

10. Atesa la situació socio-lingüística a Catalunya, on el percentatge de nens catalanoparlants és encara prou elevat, sembla convenient tendir cap al model de conjunció lingüística, com a millor medi de salvaguarda i potenciació de la llengua catalana, que és la que avui es troba en recessió. Especialment revelador del procés assimilador sofert per la llengua catalana és el treball de Miquel STRUBELL: *Llengua i població a Catalunya*, on posa de relleu, en el capítol dedicat al matrimoni mixt a Barcelona, la defecció lingüística en què incorre a Catalunya la població autòctona (Ed. la Magrana), 1981, p. 149 i ss.

Contràriament, quan el nombre de parlants d'una llengua és molt minvat, la política lingüística que cal adoptar per a protegir la llengua i promoure-la és la que consisteix en la separació lingüística. Aquesta política és l'adoptada al País Basc (recordeu que el nombre d'euskeraparlants al País Basc és molt baix: 696.695, segons xifra de l'«Anuario Estadístico Vasco», citada per José Manuel CASTELLS ARTECHE: *La normativa sobre el euskera*, «Herri-Arduralaritzazko Euskal Aldizkaria/Revista Vasca de Administración Pública», núm. 6, 1983, p. 247), on el Decret 138/1983, d'11 de juliol, pel qual es regula l'ús de les llengües oficials a l'ensenyament no universitari en el País Basc, fixa tres models (A, B i D) —ja embrionaris a l'Ordre de 25 de maig de 1981— d'ensenyament bilingüe (en el Model A: «Todas las materias —exceptuando el euskera— se impartirán básicamente en castellano»; en el Model B: «Tanto la lengua castellana como el euskera se utilizarán para impartir las otras materias», i en el Model D: «Todas las materias —exceptuando la lengua castellana— se impartirán básicamente en euskera») aplicables gràcies a la transformació d'unitats en castellà a euskera feta successivament pel Departament d'educació basc en centres de Pre-escolar i d'EGB a partir de l'Ordre de 13 de maig de 1981. En el curs 1981-1982, en què s'apliquen inicialment els tres models, la distribució d'alumnes segons el model escollit és la següent: Model A: 59 %; Model B: 7,5 %; Model D: 13 %; i no reben cap ensenyament d'euskera: 20,5 %. LUIS OTANO: *La enseñanza en la Comunidad Autónoma Vasca*, «Cuadernos de Pedagogía», núm. 101, 1983, p. 42, quadre I. Amb anterioritat al Decret 138/1983, d'11 de juliol, la Llei 10/1982, de 24 de novembre, bàsica de normalització de l'ús de l'euskera, ja havia sancionat el criteri separador en reconèixer, a l'art. 15, el dret a rebre l'ensenyament en qualsevol de les dues llengües oficials en els diversos nivells educatius, sense excepció (art. 15): «Se reconoce a todo alumno el derecho de recibir la enseñanza tanto en euskera como en castellano en los diversos niveles educativos»).

L'adopció de diferents polítiques lingüístiques per a l'ensenyament a Catalunya i al País Basc posa de manifest la inconveniència que hauria comportat l'aprovació del projecte de Llei harmonitzador ressenyat a la nota anterior. No és estrany que a l'aixopluc d'un mateix text constitucional convisquin polítiques lingüístiques diverses. Això és el que succeeix, per exemple, a Itàlia, on la regió especial de la Vall d'Aosta segueix el sistema de conjunció lingüística, mentre que el sistema de separatisme lingüístic és el que regeix a la regió especial del Trentino-Alto Adige. Per a Itàlia, Alessandro PIZZORRUSO: *Il Pluralismo Linguistico tra Stato nazionale e autonomie regionali*, Pisa (Pacini Editore), 1975, en especial, ps. 76-80.

II. *La Llei 7/1983, de 18 d'abril, com a trencament de la política anterior: el pas cap a la conjunció lingüística*

Possiblement, el pas més important que la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya, aporta respecte de la normativa anterior en el camp de l'ensenyament (disposicions contingudes en el Títol II: «De l'ensenyament») consisteix en l'abandó definitiu de la política lingüístico-separadora —els pares no poden escollir lliurement la llengua en què ha de vehicular-se *tot* l'ensenyament de llurs fills— en limitar el *dret* dels infants a rebre l'ensenyament, en *llur* llengua *habitual*, al *primer* ensenyament: «Els infants —prescriu l'art. 14.2— tenen dret a rebre el primer ensenyament en llur llengua habitual, ja sigui aquesta el català o el castellà. L'administració ha de garantir aquest dret i posar els mitjans necessaris per fer-lo efectiu. Els pares o els tutors poden exercir-lo en nom de llurs fills instant que s'apliqui». Segons la Llei, per tant, els pares (o els tutors) només poden exigir el dret a rebre l'ensenyament, en llur llengua habitual, en el primer ensenyament; per als altres nivells i graus correspon als poders públics (la Generalitat de Catalunya) fixar la llengua vehicular de les diverses àrees i/o assignatures o assenyalar-ne els criteris per a la seva determinació.¹¹

La fixació pels poders públics de llengües vehiculars per a àrees determinades, com ja vàrem tenir ocasió de mostrar en un treball anterior,¹² és una tècnica plenament respectuosa amb el text constitucional, i, consegüentment, amb els drets i deures per ell reconeguts. La Constitució Espanyola no reconeix, ni expressament ni implícita, el dret a rebre l'ensenyament *en* una llengua, sinó que s'ha limitat a prescriure que és objecte de l'educació «el pleno desarrollo de la personalidad humana» (art. 27.2). D'aquesta disposició pot inferir-se el dret a rebre els primers ensenyaments (l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura) *en* la pròpia llengua, però d'ella no es desprèn un dret il·limitat de rebre l'ensenyament en la llengua pròpia.¹³ La vehiculació d'àrees en l'altra llengua, òbviament, no serà una pràctica discriminatòria quan aquesta altra llengua formi part dels plans d'ensenyament, cosa que la Llei de normalització garanteix tant per al català com per al castellà (art. 14.3 i 15). D'altra banda, un dret il·limitat a rebre l'ensenyament *en* una llengua podria collisionar amb l'especial protecció que han de ser objecte les llengües en virtut de l'art. 3.3 de la Constitució. Atès que l'aprenentatge obli-

11. La Llei rebutja expressament el criteri separador a l'art. 14.5 quan estableix que: «L'Administració ha de prendre les mesures convenients perquè: a) els alumnes no siguin separats en centres diferents per raons de llengua; ...» En el primer ensenyament es podrà evitar la separació dels nens en unitats diferents segons la llengua vehicular escollida, si tenim en compte l'abundós material pedagògic i didàctic existent, que fa possible el treball en català i en castellà en una mateixa aula.

12. Vegeu Antoni MILIAN MASSANA: *Los derechos lingüísticos en la enseñanza, de acuerdo con la Constitución*, «Revista Española de Derecho Constitucional», núm. 7, 1983, ps. 363-366.

13. Seria desproporcionat pensar que el ple desenvolupament de la personalitat humana exigeix que es vehiculi tot l'ensenyament en una llengua (aquella que s'esculli).

gatori d'una llengua sol ser un mitjà necessari però insuficient per a coadjuvar a la seva salvaguarda quan la llengua es troba en retrocés per raó de diglòssia —vegeu per el català la conclusió citada a l'inici d'aquest treball—, la protecció de l'esmentada llengua exigirà generalment, per a ser efectiva, que se la incorpori de manera més intensa en l'ensenyament; és a dir, que se la revesteixi d'utilitat convertint-la en vehicle de transmissió de continguts, cosa que obliga a restringir la lliure elecció idiomàtica. En definitiva, el nostre règim jurídic es basa en un equilibri dinàmic entre els principis de la llibertat d'elecció individual i de decisió pública, que es correspon directament amb el model «mixt» que adopta la Constitució a l'hora d'ordenar el multilingüisme.¹⁴

La Llei de Normalització, dins del marc d'aquest equilibri, opta per garantir el nucli constitucionalment irreductible del dret a rebre l'aprenentatge inicial (lectura i escriptura) en la pròpia llengua («Dret a rebre el primer ensenyament en llur llengua habitual»),¹⁵ deixant la manera de determinar la llengua vehicular per a la resta de nivell i graus a una ulterior decisió de l'Administració, que, en tot cas —cosa que avala que siguin els poders públics qui decideixi la llengua vehicular—, ha de prendre mesures convenients perquè «la llengua catalana sigui emprada progressivament a mesura que tots els alumnes la vagin dominant» (art. 14.5, B, de la Llei).

Completant la Llei, el Govern de la Generalitat ha regulat amb el Decret 362/1983, de 30 d'agost, sobre aplicació de la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya, a l'àmbit de l'ensenyament no universitari, i la posterior Ordre de 8 de setembre de 1983, per la qual es desplega el Decret esmentat, la determinació de la llengua vehicular en els diversos nivells i àrees. Després de delimitar a l'art. 7.1 de l'esmentat Decret l'àmbit comprès pel primer ensenyament —el Cicle Inicial d'EGB—, de disposar que «Les classes de llengua catalana i les de la llengua castellana seran donades, respectivament, en català i en castellà» (art. 8), i després d'establir, com a directiva, que a partir del Cicle Mitjà d'EGB «es farà una extensió progressiva de la llengua catalana com a llengua d'ensenyament (...) per tal d'aconseguir un coneixement de la llengua catalana i castellana ponderat i compensatori en el Cicle Superior i en els nivells d'ensenyament secundari» (art. 9), el Decret 362/1983, de 30 d'agost, remet a una norma reglamentària posterior la determinació de «les àrees o assignatures que s'han d'impartir

14. Antoni MILIAN MASSANA: *Op. cit.*, p. 366.

15. La Llei garanteix el primer ensenyament en la llengua *habitual*, bo i utilitzant un terme, *habitual*, susceptible de diverses interpretacions: *materna*, *pròpia*, *usual*, *del medi*... Cada un d'aquests possibles continguts serà respectuós amb el límit constitucional ja comentat, en la mesura que la seva adopció, atesa la situació socio-lingüística (de l'indret, de l'escola), no impedeixi el ple desenvolupament de la personalitat humana de l'infant. Si bé inicialment la llengua *habitual* haurà de ser, normalment, la llengua *materna*, en el temps, no ha de ser necessàriament aquesta —i amb això matisem el criteri sustentat en el nostre treball, ja citat: *Los derechos lingüísticos...*, p. 364— l'única interpretació constitucional admissible del terme *habitual*.

en llengua catalana en els diferents nivells no universitaris» (art. 9). L'Ordre de 8 de setembre, d'acord amb aquesta remissió, fixa les assignatures i àrees que han o hauran d'impartir-se (en algun supòsit l'eficàcia queda demorada) en llengua catalana.¹⁶

Aquest criteri que conté la Llei de possible decisió pública de la llengua vehicular cedeix en els «centres d'ensenyament superiors» on «els professors i els alumnes tenen dret a expressar-se en cada cas, de paraula o per escrit, en la llengua oficial que prefereixin» (art. 16.1 de la Llei).¹⁷ Perquè cap alumne que no hagi estudiat la llengua catalana —sigui per estar-ne exempt,¹⁸ o sigui per haver fet els estudis fora de Catalunya— no pugui veure disminuït el seu dret a rebre l'ensenyament universitari, la mateixa Llei estableix que

16. Per al Cicle Mitjà i per a la segona etapa, vegeu l'art. 8 i la disposició transitòria tercera de l'Ordre. Per al Batxillerat i per a la Formació Professional, vegeu-ne l'art. 9. Algunes disposicions, tant del Decret com de l'Ordre —art. 9 i disposició transitòria primera del Decret, i arts. 6.1, 8.1, 9.1.2 i 4, i disposició transitòria tercera de l'Ordre— han estat objecte de requeriment del Govern de l'Estat al Govern de la Generalitat. No veiem que hi hagi motiu per a aquest requeriment, puix que la política de conjunció lingüística del Decret i Ordre, en introduir gradualment, i fins i tot amb eficàcia demorada, l'ús vehicular de la llengua catalana, no és pas discriminadora, a la vegada que deixa espai per a la vehiculació d'àrees i/o assignatures en llengua castellana. En tot cas, l'única disposició que podria plantejar algun problema en aquest sentit seria la disposició transitòria tercera de l'Ordre. D'altra banda, nosaltres pensem que la situació diglòssica en què es troba la llengua catalana pot justificar que es premiï l'ús de la llengua catalana en les escoles de Catalunya per a compensar —i així, per tant, arribar a la normalització— els nombrosos àmbits en què aquesta llengua es troba relegada. Altrament, serà difícil fer efectiva l'especial protecció que ordena l'art. 3.3 de la Constitució. L'informe *Quatre anys de català a l'escola*, citat a la nota 1, és conclouent al respecte: «La llengua més maltractada en el medi, la que disposa de menys avantatges és la que ha d'adquirir més importància a l'escola al llarg del programa escolar si es vol aconseguir l'objectiu final de domini de les dues llengües», p. 133. En aquest sentit pot ser al·liconador el fracàs —degut també a altres circumstàncies com la dualitat francès/franco-provençal— de la política de conjunció lingüística a les escoles de la Vall d'Aosta, on s'ha premiat l'ús de la llengua més forta: l'italià. Vegeu la comunicació de Guiu SOBIELA-CAANITZ publicada a la recopilació *Minorités linguistiques et interventions. Essai de typologie*, Québec (CIRB), 1978, ps. 243 a 245.

17. Els centres d'ensenyament superior són els centres d'ensenyament universitari. Així ho ha entès l'Ordre del Departament d'Ensenyament de 8 de setembre de 1983 (altrament no tindria sentit l'art. 9) i, de fet, aquesta és la interpretació que s'ajusta a la Llei Orgànica 11/1983, de 25 d'agost, de Reforma Universitària, que disposa a l'art. 1.1 que: «El servicio público de la educación superior corresponde a la Universidad...»

18. La Llei, seguint la trajectòria de la normativa precedent (arts. 4.1, 12.2 i 20 de l'Ordre del *Ministerio de Educación y Ciencia*, de 14 de setembre de 1978; arts. 2, 5.1 i 7.1 del Decret 142/1980, de 8 d'agost; art. 2 del Decret 153 1980, de 12 de setembre; i art. 1.3 del Decret 270/1982, de 5 d'agost) preveu la possibilitat de dispensa de l'obligatorietat d'aprendre la llengua catalana. Evidentment, als alumnes acollits a la dispensa no se'ls podrà impartir assignatures en llengua catalana. Amb tot, cal afirmar que aquestes exempcions no poden, lògicament, capgirar el model establert amb caràcter general per la Llei i disposicions que la despleguen. D'aquí que, possiblement, aquells alumnes que s'acullin a l'exempció hauran d'assistir a Centres determinats.

«Les universitats catalanes han d'oferir cursos i altres mitjans adients per assegurar la comprensió de la llengua catalana» (art. 16.2 de la Llei).¹⁹

Interessa de subratllar dues mesures més, de les diverses contingudes en la Llei, per fet de venir a satisfer necessitats derivades de l'opció feta en favor de la conjunció lingüística. Precisament perquè difícilment pot reeixir la política de conjunció lingüística si els que han de realitzar-la —els mestres i professors— són desconexadors de qualsevol de les dues llengües oficials a Catalunya, la Llei ha disposat a l'art. 18.1 que «*D'acord amb les exigències de llur tasca docent, els professors han de conèixer les dues llengües oficials*»,²⁰ i a l'art. 19 que «*La llei reguladora de l'accés al professorat ha d'establir els mecanismes i les condicions necessàries per donar compliment a l'article anterior*». ²¹ D'altra banda, la conjunció lingüística exigeix que la llengua catalana, com ho ve essent fins ara la llengua castellana, sigui també «vehicle d'expressió normal, tant en les activitats internes, incloent-hi les de caràcter administratiu, com en les de projecció externa» (art. 20).²²

III. *Addenda*

Ja en premsa aquest treball, han estat publicades al *Diari Oficial de la Generalitat*, de 9 de març de 1984, dues disposicions, el Decret 576/1983, de 6 de desembre, i l'Ordre d'idèntica data, per les quals es modifiquen, respectivament, l'art. 9 del Decret 362/1983, de 30 d'agost, i els arts. 8 i 9 de l'Ordre de 8 de setembre de 1983. Aquestes modificacions —que són posteriors al requeriment del Govern de l'Estat al Decret i Ordre objecte de modificació (a la nota 16 es fa menció d'aquest requeriment) —consisteixen a disposar que

19. Recordeu que el Reial Decret 3937/1982, de 29 de desembre, introdueix la llengua catalana en les proves d'aptitud per a l'accés a les Facultats, Escoles Tècniques Superiors i Collegis Universitaris de les Universitats Catalanes per als alumnes que hagin estudiat l'assignatura «Llengua catalana» en els tres cursos de Batxillerat i en el Curs d'Orientació Universitària.

20. La necessitat de conèixer les dues llengües es justifica per satisfer un fi legítim —poder acomplir adequadament la tasca docent— i s'exigeix amb proporcionalitat —«*D'acord amb les exigències de llur tasca docent*»—, cosa que impedeix, com ha tingut ocasió de posar de manifest el Tribunal Europeu de Drets Humans en la sentència de 23 de juliol de 1968, sobre el cas relatiu a certs aspectes de règim jurídic a Bèlgica, que pugui parlar-se de discriminació.

21. Pensem que aquesta disposició no admet normes com la continguda a l'art. 44 de l'Ordre de 18 de març de 1983, per la qual es convoca concurs-oposició, torns lliure i restringit, per a la provisió de 4.990 places de professors d'Educació General Bàsica existents a Catalunya, que permeten que mestres del Cos que no hagin superat les proves de llengua i cultura catalanes puguin estar adscrits a places de Catalunya durant dos anys. El mateix art. 3, lletra D) del Reial Decret 229/1981, de 5 de febrer, prorrogat pels Reials Decrets 3266/1981, de 29 de desembre, i 3913/1982, d'idèntica data, permet convocatòries més ajustades a les exigències de la Llei de normalització.

22. El Decret 362/1983, de 30 d'agost, i l'Ordre de 8 de setembre de 1983, despleguen també aquests aspectes.

les escoles que hagin fet una opció catalana hauran de professar, a partir del Cicle Mitjà d'EGB, a més de la llengua castellana, «almenys, una altra assignatura o àrea en aquest idioma», mesura que té com a finalitat assegurar el domini correcte de les dues llengües —domini exigit amb caràcter general a l'art. 14.4 de la Llei 7/1983, de 18 d'abril— en aquelles escoles. La modificació, per tant, concreta imperativament, les mesures *adients* que, segons la disposició transitòria segona del Decret 362/1983, de 30 d'agost, havien d'adoptar les escoles d'opció catalana per assegurar aquell domini correcte de les dues llengües.